УДК 351.37
DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.59-22>

Краснікова О.М.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту,
Полтавська державна аграрна академія

Міхалець А.І.,
здобувач вищої освіти СВО «Магістр фінансів,
банківської справи та страхування»,
Полтавська державна аграрна академія

Krasnikova Oksana,
Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finances and Credit,
Poltava State Agrarian Academy

Mikhalets Anastasiya,
Applicant for Higher Education,
«Master of Finance, Banking and Insurance»
Poltava State Agrarian Academy

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ЙОГО РОЛЬ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Краснікова О.М., Міхалець А.І. Аналіз фінансового стану та його роль в управлінні підприємством. У статті розглянуто сутність, необхідність та роль аналізу фінансового стану в управлінні підприємством у сучасних умовах господарювання. Також досліджені різні підходи науковців до трактування терміна «фінансовий стан» в економічній літературі та нормативно-правових документах. Доведена важливість аналізу фінансового стану в системі управління будь-якого підприємства як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів фінансової інформації. Обґрунтована головна мета аналізу фінансового стану підприємства. Акцентована увага на визначенні основних напрямів аналізу фінансового стану підприємств та окреслені головні проблеми для проведення фінансового аналізу в суб'єктів малого підприємництва. Визначена доцільність дослідження проблеми оцінки фінансового стану підприємства в сучасних умовах інтеграції України у світове співтовариство.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансовий аналіз, підприємство, активи, ресурси.

Краснікова О. Н., Михалец А.И. Анализ финансового состояния и его роль в управлении предприятием. В статье рассмотрена суть, необходимость и роль анализа финансового состояния в управлении предприятием в современных условиях хозяйствования. Также исследованы различные подходы к толкованию термина «финансовое состояние» в экономической литературе и нормативно-правовых документах. Доказана необходимость анализа финансового состояния в системе управления любого предпри-

яття як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів фінансової інформації. Обоснована головна мета аналізу фінансового стану підприємства. Акцентовано увагу на визначенні основних напрямків аналізу фінансового стану і окреслені головні проблеми для проведення фінансового аналізу у суб'єктів підприємницької діяльності. Визначено цільовість дослідження проблеми оцінки фінансового стану підприємства в сучасних умовах інтеграції України в світове співтовариство.

Ключевые слова: фінансове становище, фінансовий аналіз, підприємство, активи, ресурси.

Krasnikova Oksana, Mikhalets Anastasiya. An analysis of the financial state and his role are in a management an enterprise. In the article a necessity and role of analysis of the financial state are considered for a management an enterprise in the modern terms of menage. The satisfactory financial state is major description of activity of enterprise, that represents the competitiveness of enterprise and his potential in a business collaboration, estimates the economic processes of enterprise and his partners assured in which measure after financial and other relations. Also, in connection with absence of only interpretation, the different going of scientists is investigational near determination of term "the financial state", and also the analysed normatively-legal literature of Ukraine. The well-proven importance of analysis of the financial state is in control system of any enterprise, both for internal and external users of information, as terms of market relations require the timely acceptance of financial decisions and rapid reacting on the decisions of problems, that arise up during financially-economic activity of enterprise. The well-proven importance of analysis of the financial state is in control system of any enterprise, both for internal and external users of information, as terms of market relations require the timely acceptance of financial decisions and rapid reacting on the decisions of problems, that arise up during financially-economic activity of enterprise. Reasonable primary purpose of analysis of the financial state of enterprise, that consists in development realization of complex of the events, sent to his strengthening, increase of productive potential and expansion of potential possibilities of enterprise for realization of financially-economic activity on the basis of increase of level of profitability, choice of optimal capital, improvement of the state of calculations structure with suppliers, customers, timely exposure of signs of current insolvency, increase efficiency the use capital. Small business entities have the accented attention on determination of basic directions of analysis of the financial state and outlined problems of realization of analysis. Certain expediency of research of problem of estimation of the financial state of enterprise is in the modern terms of integration of Ukraine in a world concord.

Key words: financial status, financial analysis, enterprise, assets, resources.

Постановка проблеми. Умови ринкових відносин вимагають від суб'єктів господарювання вміння своєчасно і детально аналізувати економічну інформацію та приймати виважені управлінські рішення щодо інвестування своїх ресурсів з метою одержання прибутку. Одним із інструментів оцінювання конкурентоспроможності є аналіз фінансового стану підприємства, проведення якого дає змогу дійти висновку про достатність платіжних засобів, співвідношення власних та залучених коштів, швидкість обороту капіталу й причини його зміни, рентабельність виробництва, ефективність діяльності тощо. Тому головним завданням сучасної системи управління є розроблення ефективної методології оцінки господарської діяльності, яка за відсутності детального аналізу може мати негативні наслідки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у розроблення теоретичних та методичних засад аналізу фінансового стану вітчизняних підприємств внесли вчені-економісти: Л.Д. Білик, Ф.Ф. Бутинець, В.М. Івахненко, Л.А. Лахтіонова, Є.В. Мних, А.М. Поддєрьогін, О.О. Терещенко, Ю.М. Тютюнник та інші. Питання оцінки фінансового стану підприємств розглядалися у працях зарубіжних науковців і практиків: М.І. Баканова, І.Т. Балабанова, Л. Бернстайна, О.В. Єфімова, В.В. Ковальова, М.Р. Метьюса, В.П. Привалова, В.М. Родіонової, Г.В. Савицької, Д. Стоуна, А.Д. Шеремета та інших. Проте у сучасних умовах є необхідність розроблення єдиної методики аналізу фінансового стану підприємства з метою адап-

тації до вітчизняних умов господарювання. Значною мірою це зумовлено трансформаційними процесами в Україні, спрямованими на досягнення міжнародних стандартів економічної діяльності.

Формулювання завдання дослідження. Основним завданням дослідження є оцінка підходів науковців щодо трактування сутності фінансового стану підприємства та окреслення проблем проведення аналізу в суб'єктів малого підприємництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Неefективне ведення господарської діяльності, недостатній обсяг фінансових ресурсів може виявитись основною причиною несвоєчасності розрахунків із постачальниками за одержану сировину та матеріали, неповного та неритмічного забезпечення підприємницької діяльності необхідними ресурсами, а отже, і погіршення результатів виконання підприємством своїх зобов'язань перед власниками, державою, банківськими установами та найманими працівниками. Забезпеченість підприємства активами в межах розрахункової потреби та їх раціональне використання створюють широкі можливості для подальшого поліпшення кількісних і якісних показників господарювання [1]. Чим нижча собівартість виробленої продукції, тим вища сума отриманого прибутку, а отже, підприємство отримує коло ширших можливостей для поліпшення стану основного капіталу, стимулювання праці робітників та підвищення ефективності діяльності.

Загалом фінансовий стан підприємства – це одна з найважливіших характеристик діяльності підприєм-

емства, що є комплексним поняттям, яке визначається взаємодією всіх складників системи фінансових відносин підприємства та характеризується певною системою показників, які відображають наявність і ефективність використання фінансових ресурсів. Зазначимо, що визначення поняття фінансового стану закріплене в законотворчих документах України. Згідно з Методикою Фонду державного майна України, «фінансовий стан – це сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, реальні й потенційні фінансові можливості підприємства» [2, ст. 1]. Щодо визначення трактувань категорії фінансового стану закордонними авторами можна зауважити, що поняття фінансового стану як такого не оцінюється, а аналізується в контексті діяльності підприємства. При цьому поняття «фінансовий стан» є тотожним фінансовому положенню (financial position), фінансовій стійкості (financial sustainability), фінансовому результату (financial performance). При цьому акцент робиться на здатності підприємства забезпечувати власну платоспроможність, покривати свої зобов'язання, покривати витрати діяльності, створювати новий продукт із наявних ресурсів та отримувати при цьому дохід [3].

Що стосується визначення фінансового стану співвітчизниками, то тут немає єдиної думки. Так, наприклад, Г.В. Савицька вважає, що фінансовий стан – це складна економічна категорія, що відображає на певний момент стан капіталу в процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку [4]. Але це визначення, на нашу думку, ґрунтовно не розкриває певних характеристик фінансового стану суб'єкта господарювання.

У Ф.Ф. Бутинця визначення фінансового стану таке. Фінансовий стан підприємства визначається сукупністю параметрів, які виражають наявність, доцільність розміщення та ефективність використання фінансових ресурсів, реальні та потенційні фінансові можливості [5].

Подібне визначення фінансового стану, на нашу думку, навів А.В. Чупіс, який характеризує фінансовий стан як забезпеченість суб'єкта господарювання власними і позиковими коштами, можливість та ефективність їх використання у своєму обороті за сформованих економічних умов [6]. Але у цих трактуваннях відсутній часовий проміжок. Це важливо для сільськогосподарських суб'єктів господарювання, оскільки їх виробництво має сезонний характер.

Головною метою аналізу фінансового стану є своєчасне виявлення та усунення недоліків у фінансовій діяльності підприємства і пошук резервів зміцнення фінансового стану підприємства та його платоспроможності.

Фінансовий стан підприємства визначається сукупністю показників, які відображають наявність, розміщення та використання ресурсів підприємства, його реальні і потенційні фінансові можливості. Він безпосередньо впливає на ефективність підприємницької діяльності господарюючих суб'єктів.

У сучасних умовах господарювання вітчизняні підприємства зіткнулися з проблемою невпевненості в ділових партнерах, нестабільної законодавчої бази та політики держави, з невизначеністю майбутніх доходів і витрат, а отже, і перспектив подальшої діяльності підприємства. Одним із чинників ефективного управління підприємством, а отже, і його фінансового розвитку,

є якісний і своєчасно проведений аналіз фінансового стану, що дає можливість визначити недоліки та прогалини в діяльності підприємства та шляхи їх подолання, сформулювати фінансову стратегію управління підприємством. Аналіз фінансового стану підприємства здійснюється за такими напрямками, як:

- оцінювання майнового стану – визначають виробничий потенціал підприємства та функціональний стан основних засобів;

- аналіз оборотних активів – визначають величину відносного вивільнення або додаткового залучення до господарської діяльності оборотних активів;

- аналіз грошових потоків – визначають рівень достатності грошових потоків, ритмічності та синхронності, оцінюють ефективність управління грошовими потоками для розроблення необхідних управлінських рішень;

- аналіз ліквідності і платоспроможності – визначають спроможність підприємства своєчасно і в повному обсязі здійснювати розрахунки за борговими зобов'язаннями та оцінюють перспективи втрати (відновлення) платоспроможності;

- оцінювання ділової активності – оцінюють ефективність використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів;

- аналіз фінансової стійкості – визначається структура джерел фінансування;

- аналіз прибутковості та рентабельності – оцінюють загальну ефективність вкладення коштів у це підприємство.

Таким чином, проведення фінансового аналізу підприємства дає змогу власникам, керівникам, партнерам із бізнесу, банкам визначити надійність цього підприємства, його кредитоспроможність, оцінити ефективність використання фінансових ресурсів, визначити заходи стабілізації фінансового стану, спрогнозувати фінансові результати його діяльності та своєчасно виявити потенційну можливість банкрутства.

Висновки. Отже, важливість оцінки фінансового стану будь-якого підприємства є беззаперечною. Але за нинішніх умов господарювання більшість невеликих підприємств, на жаль, не проводить оцінку фінансового стану за відсутності у штаті кваліфікованого персоналу, який має досвід проведення фінансово-аналітичної роботи і може обґрунтовано підійти до вибору інструментів і підходів щодо її здійснення. В основному рішення щодо подальшого розвитку підприємства приймаються інтуїтивно, без обґрунтованих висновків щодо фінансового стану та його впливу на фінансові результати господарювання. Крім того, серед проблем оцінки фінансового стану необхідно відзначити низький рівень інформативності фінансової звітності. Особливо це стосується суб'єктів малого підприємництва, які відповідно до П(С)БО 25 складають скорочений фінансовий звіт, що обмежує можливості проведення фінансового аналізу та отримання об'єктивних результатів. Такі тенденції складно назвати позитивними, оскільки вони обмежують можливості підприємств своєчасно реагувати на певні обставини, що виникають у процесі здійснення господарської діяльності. Також звужуються можливості пошуку і впровадження комплексу заходів щодо зміцнення фінансового стану суб'єктів господарювання та підвищення ефективності їхньої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Семенов А.Г., Ярошевська О.В. Роль фінансового аналізу у формуванні фінансової стратегії підприємства. Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. 2014. № 1(76). С. 106–110.
2. Наказ Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України «Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації» від 26.01.2001 № 49/121. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>
3. Черниш С.С. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану на вітчизняних підприємствах. Інноваційна економіка. № 5. 2012. С. 142–146.
4. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібник; 3-тє вид., переробл. і доп. Київ : Знання, 2007. 668 с.
5. Економічний аналіз : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів спец. 7.050106 «Облік і аудит» [за ред. проф. Ф.Ф. Бутинець]. Житомир : ПП «Рута», 2003. 680 с.
6. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства: науково-методичне видання [за ред. д.е.н, проф. А.В. Чупіса]. Суми : Вид-во «Довкілля», 2001. 404 с.

References:

1. Semenov A.G., Yaroshevskaya O.V. (2014) Rol' finansovoho analizu u formuvanni finansovoyi stratehiyi pidpryyemstva [The role of financial analysis in the formation of financial strategy of the enterprise]. Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpryyemnytstvo, vol. 76, no. 1, pp. 106–110.
2. Ministerstvo finansiv Ukrayiny ta Fond derzhavnoho mayna Ukrayiny (2001) «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro poryadok zdiysnennya analizu finansovoho stanu pidpryyemstv, shcho pidlyahayut' pryvatyzatsiyi» [On approval of the Regulation on the procedure for analyzing the financial condition of enterprises subject to privatization]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01> (accessed 27 March 2020).
3. Chernysh S.S. (2012) *Ekonomichnyy analiz diyal'nosti pidpryyemstva* [Economic analysis of the enterprise]. Kiev: Knowledge, no. 5, pp. 142–146. (in Ukrainian)
4. Savutska (2007) *Ekonomichnyy analiz diyal'nosti pidpryyemstva* [Economic analysis of activity of enterprise]. Kiev: Knowledge. (in Ukrainian)
5. Butinez F.F. (2003) *Ekonomichnyy analiz diyal'nosti pidpryyemstva* [Economic analysis of activity of enterprise]. Zhytomyr: PП "Ruth". (in Ukrainian)
6. Chupis A.V. (2001) *Otsinka, analiz, planuvannya finansovoho stanovishcha pidpryyemstva: naukovy-metodychne vydannya* [Estimation, analysis, planning of financial position of enterprise : scientifically-methodical edition]. Sumy: "Environment". (in Ukrainian)